

Riktlinjer för arbetet mot välfärdsbrottslighet

Diarienummer	Senast uppdaterad	Beslutsinstans	Processägare	Styrdokumentnummer
KS 2024/0228	2024-10-14 § 137	Kommunfullmäktige	Kommundirektören	DK 2024:32

Dokumentets syfte

Syftet med riktlinjerna är att

- säkerställa att de skattemedel som finansierar de kommunala verksamheterna går till det de är avsedda för
- motverka att välfärdsbrottslighet undergräver tilliten till välfärdssystemen.

Dokumentet gäller för

Dokumentet gäller för alla nämnder i Danderyds kommun och Djursholms AB. Vad som sägs om nämnd i dokumentet gäller således även detta bolag.

Innehållsförteckning

1. Målsättning	3
2. Framgångsfaktorer för Danderyds kommun.....	3
3. Definitioner	3
Välfärdsbrottslighet	3
Upphandling	3
Otillåten påverkan	4
4. Samverkande styrdokument på kommunnivå	4
5. Fokusområden för arbetet mot välfärdsbrottslighet	4
6. Grunderna för Danderyds kommuns arbete mot välfärdsbrottslighet.....	5
6.1. Övergripande riskanalys	5
6.2. Risk- och kostnadsanalys vid upphandling.....	5
6.3. Riskanalys vid myndighetsutövning och annan prövning av välfärdsinsatser	6
6.4. Definierade processer för uppföljning	6
6.5. Säkerställda förutsättningar att följa upp och agera	6
7. Otillåten påverkan	7
8. Kommunstyrelsens strategiskt samordnande ansvar	7
9. Nämndernas ansvar	8
9.1. Generellt.....	8
9.2. Särskilda ansvar för vissa nämnder.....	8
10. Lära av varandra och lära av andra	8
11. Uppföljning	9

1. Målsättning

Alla nämnder i Danderyds kommun har verksamhetsanpassade arbetssätt och metoder som avvärjer alla former av välfärdsbrottslighet.

Baserat på dessa arbetssätt och metoder är Danderyd en tydlig aktör på den offentliga arenan i att förebygga, förhindra och minimera välfärdsbrottslighet. Kommunen lär av andra och lär andra genom att dela med sig av sina erfarenheter, metoder och arbetssätt.

Arbetet mot välfärdsbrottslighet är en integrerad del i kommunens uppdrag enligt lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

2. Framgångsfaktorer för Danderyds kommun

Danderyds storlek möjliggör för kommunen att ha en god personkänedom om såväl de personer som tar del av kommunens välfärdstjänster som leverantörer och föreningar som får stöd i form av föreningsbidrag. Personkänedom bygger förtroende och ger andra förutsättningar att göra bedömningar än enbart skriftliga underlag.

Danderyds kommuns politiska och tjänstemannaorganisationer ger förutsättningar för gemensamma arbetssätt och att ta tillvara medarbetarnas kompetens för kommunens samlade nytta. Genom ett nämnd- och förvaltningsoberoende förhållningssätt kan en gemensam kompetensbas byggas och utvecklas.

Om välfärdsbrottslighet upptäcks kommunicerar Danderyds kommun detta öppet och tydligt, som ett sätt att motverka fortsatt välfärdsbrottslighet.

Danderyds kommun meddelar alltid säkerhetschefen och polisanmäler¹ alltid misstankar om brott mot kommunens verksamhet.

3. Definitioner

Välfärdsbrottslighet

Danderyds kommun använder SKR:s² definition av välfärdsbrottslighet: När en aktör –företag, förening eller privatperson –otillbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdssystem för egen vinning.

I detta styrdokument omfattas alla nämnders verksamhet av begreppet välfärd.

Upphandling

Begreppet används för alla former av anskaffning av tjänster, varor och entreprenader oavsett krav på upphandling eller lagstiftning om upphandlingsformer.

¹ Detta gäller inte i de fall det finns sekretessbestämmelser som medför att en polisanmälan inte kan göras.

² Sveriges Kommuner och Regioner

Otillåten påverkan

SKR³ definierar otillåten påverkan på följande sätt:

”Otillåten påverkan är ett samlingsbegrepp för handlingar som syftar till att påverka en tjänsteperson eller förtroendevald att agera på ett annat sätt än denne tänkt, till exempel fatta ett annat beslut inom ramen för myndighetsutövning eller välja att inte polisanmäla händelser.

Otillåten påverkan kan innebära brottsliga handlingar men också handlingar som inte är brott i juridisk mening. En händelse betecknas som otillåten påverkan om den drabbade uppfattar att syftet var att påverka tjänsteutövningen.”

Otillåten påverkan kan avse såväl att gynna som att missgynna någon och omfattar även användning av goda relationer i syfte att påverka objektiviteten i handläggning och beslut eller hur en verksamhet utövas.

4. Samverkande styrdokument på kommunnivå

Dessa riktlinjer samverkar främst med följande styrdokument.

- Internkontrollreglemente
- Policy för att undvika mutor och korruption samt regler för visselblåsning och representation
- Riktlinjer för hantering av hot, våld och otillbörlig påverkan mot förtroendevalda i Danderyds kommun
- Policy för inköp, upphandling och avrop
- Riktlinjer för avtalsuppföljning
- Program för uppföljning och insyn
- Program för utförare av kommunal verksamhet
- Arbetsmiljöpolicy

5. Fokusområden för arbetet mot välfärdsbrottslighet

Danderyds kommuns arbete mot välfärdsbrottslighet har följande fyra fokusområden.

1. Upphandling och avtal
 - a. Inför upphandling
 - b. Avtalsuppföljning
2. Felaktiga utbetalningar
 - a. Insatser i välfärdssystemen
 - b. Föreningsbidrag och liknande stöd
3. Myndighetsutövning
 - a. Våga agera
 - b. Korrekt i sak

³ Definition från SKR [Otillåten påverkan](#) | SKR

4. En ”ren” organisation
 - a. Rekrytering
 - b. Under anställning

Genom fokusområdena ska Danderyds kommun förebygga, upptäcka och åtgärda välfärdsbrottslighet⁴ som sker genom

1. manipulation med beslutsprocess som består av
 - a. *felaktig grund för ersättning eller avtal genom att använda*
 - i. oriktiga uppgifter
 - ii. falska identiteter
 - iii. falska eller svårkontrollerade intyg
 - iv. målvaktsupplägg
 - b. *försvårad myndighetsutövning genom*
 - i. överdrivna hjälpbehov
 - ii. inte uppge ändrade förhållanden
 - iii. otillåten påverkan
2. Bristfällig leverans genom
 - a. *felaktig volym i form av*
 - i. felaktigt antal varor/tjänster
 - ii. falsk/överdriven tidsredovisning
 - iii. påhittad/överdriven verksamhet
 - b. *felaktig kvalitet genom*
 - i. avvikelser från kvalitetskrav
 - ii. bristfällig dokumentation
 - c. *andra lagbrott i form av*
 - i. brott mot arbetslagstiftning
 - ii. brott mot miljölagstiftning
 - iii. brott mot sanktionslagstiftning

6. Grunderna för Danderyds kommuns arbete mot välfärdsbrottslighet

Danderyds kommuns arbete mot välfärdsbrottslighet baserar sig på att det finns i förväg definierade analyser och arbetsmetoder. Såväl övergripande som verksamhetsspecifika analyser och arbetsprocesser ska dokumenteras. Ansvar för arbetet mot välfärdsbrottslighet följer de befintliga strukturerna för kommunens politiska och tjänstemannaorganisationer.

6.1. Övergripande riskanalys

Kommunstyrelsen ansvarar för att det finns en löpande, övergripande riskanalys för brott mot kommunens välfärdsverksamhet. Nämnderna ska konkretisera denna riskanalys per ansvarsområde i sina verksamhetsplaner.

6.2. Risk- och kostnadsanalys vid upphandling

Varje nämnd ska inför beslut om upphandling göra en

- riskanalys baserad på

⁴ Baserat på material som SKR 2024 har tagit fram i samarbete med KPMG.

- upphandlingsområde
- upphandlingsobjektet i sig
- kostnadsanalys baserad på
 - upplupna kostnader under innevarande avtalsperiod
 - förväntad kostnadsutveckling

6.3. Riskanalys vid myndighetsutövning och annan prövning av välfärdsinsatser

Nämnd med ansvar för myndighetsutövning eller annan verksamhet som innebär att nämnden prövar enskilda möjligheter att få stöd eller andra förmåner från kommunen ska göra en riskanalys baserad på

- typ av verksamhet
- förutsättningar för kontroll och uppföljning

Nämnd med ansvar för annan myndighetsutövning ska göra en riskanalys baserad på

- utsatthet för otillåten påverkan
- andra möjligheter att påverka handläggning och beslut.

6.4. Definierade processer för uppföljning

Baserat på genomförd riskanalys för varje ansvarsområde ska nämnderna definiera uppföljningsprocesser fokuserade på välfärdsbrottslighet och ställa krav på att förvaltningarna tar fram rutiner som säkerställer att processerna följs. Uppföljningsprocesserna ska basera sig på den riskanalys som nämnderna har gjort enligt ovan. De ska vara integrerade med sedvanlig

- avtalsuppföljning som görs för att säkerställa rätt leverans till korrekt pris
- uppföljning som görs för att säkerställa att individens nytta av beviljade insatser och annat stöd
- uppföljning av att föreningsstöd används på avsett sätt.

6.5. Säkerställda förutsättningar att följa upp och agera

Baserat på riskanalysen ska nämnderna säkerställa att det finns formella förutsättningar att agera i det enskilda fallet. Det sker på följande sätt.

- Avtal med utförare/leverantör
 - Tydligt formulerade formella och materiella krav
 - Sanktioner kopplade till de specificerade kraven
 - Definierad metod för uppföljning
 - Reglering i avtal om vem på beställarens sida som får beställa/göra avrop och metod för att löpande informera utförare/leverantör om detta
- Beslut om föreningsbidrag
 - Tydligt formulerade formella och materiella krav
 - Sanktioner kopplade till de specificerade kraven
 - Definierad metod för uppföljning
- Godkännande att bedriva förskoleverksamhet

- Tydligt formulerade formella och materiella krav
- Sanktioner kopplade till de specificerade kraven
- Definierad metod för uppföljning
- Bistånd och insatser enligt socialtjänstlagen och lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade, LSS
 - Definierade krav på medverkan i utredning
 - I varje beslut om bistånd/insatser som en enskild har ansökt om finns bestämmelser om omprövning vid förändrade behov
- Övrig myndighetsutövning
 - Arbetsätt och rutiner för handläggning som motverkar att en person kan styra utredning och beslut
- Anställning
 - Anpassade intervjuförfaranden, bakgrundskontroller och referenstagning för i förväg identifierat utsatta funktioner
 - Chefstöd för att i medarbetarsamtal följa upp i förväg identifierat utsatta funktioner
 - Löpande uppföljning av bisysslor

7. Otillåten påverkan

Nämnderna ansvarar för att medarbetarna i Danderyds kommun genom det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetsplatsträffar inom ramen för samverkansavtalet har kunskap om otillåten påverkan och hur kommunen som arbetsgivare arbetar för att förebygga, identifiera och agera mot otillåten påverkan. Kunskap om de frågor som regleras i styrdokumentet *"Policy för att undvika mutor och korruption samt regler för visseblåsning och representation"* är en viktig del för att motverka otillåten påverkan.

För kommunens arbete mot otillåten påverkan riktad mot förtroendevalda finns styrdokumentet *Riktlinjer för hantering av hot, våld och otillbörlig påverkan mot förtroendevalda i Danderyds kommun.*

8. Kommunstyrelsens strategiskt samordnande ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för att det finns

- systemstöd för riskhantering och förutsättningar för
 - leverantörskontroller
 - bakgrundskontroller
 - bisysslekontroller
- en verksamhetsgemensam plattform för lärande och kunskapsutbyte
- definierade processer för utredning i enskilda ärenden med i förväg utsedda funktioner med relevant kompetens för stöd till verksamheterna vid utredning i enskilda ärenden (*förstärkningskompetens*)

Kommunstyrelsen ska i sin verksamhetsplan redovisa hur den i sitt uppdrag att samordna och ha uppsikt över den samlade kommunala verksamheten

arbetar strategiskt för att medvetandegöra riskerna för välfärdsbrottslighet och behovet av ett nämnd- och förvaltningsgemensamt lärande.

9. Nämndernas ansvar

9.1. Generellt

Nämndernas arbete mot välfärdsbrottslighet ska planeras årligen i verksamhetsplanen. Av verksamhetsplanen ska framgå åtgärder för att

- förebygga välfärdsbrottslighet
- analysera/upptäcka beteenden som kan vara del i välfärdsbrottslighet
- utreda misstänkta brott

Nämnderna ska i förhållande till sina ansvarsområden avsätta erforderliga resurser för ett strukturerat och systematiskt arbete mot välfärdsbrottslighet. I detta ingår att säkerställa att vardera nämnden har kompetens att arbeta förebyggande, analysera och utreda.

Vid utredning av välfärdsbrottslighet ska nämnderna tillämpa de av kommunstyrelsen enligt punkten 8 ovan definierade processerna för utredning i enskilda ärenden. Om medarbetare kan antas vara delaktig i det som utreds ska samråd ske med kommunstyrelsens HR- och säkerhetsfunktioner.

9.2. Särskilda ansvar för vissa nämnder

Socialnämnden ska säkerställa att det finns rutiner för hur ansökningar om insatser i välfärdssystemen ska utredas och beviljade insatser följas upp. Nämnden ska säkerställa att beslut om välfärdstjänster omprövas med ett tillräckligt intervall för att beslutet ska kunna ändras eller upphävas om behovet av insatsen visar sig ha beviljats i en omfattning som överstiger den enskildes faktiska behov.

Socialnämnden och kultur- och fritidsnämnden ska stärka arbetet kring föreningsbidrag genom samverkan om

- strukturer för föreningsbidrag
- uppföljning av verksamheten att bevilja och betala ut föreningsbidrag.

10. Lära av varandra och lära av andra

Danderyds kommun ska medverka i nätverk för att inhämta och sprida kunskap om hur välfärdsbrottslighet kan förebyggas, minimeras och beivras.

Kommunen ska genom en öppen och tydlig kommunikation bidra till att dela kunskap om hur välfärdsbrottslighet har motverkats, minimerats och beivrats.

Nämnderna ska ta stöd av varandra och uppmuntra kollegial samverkan vid behov i enskilda ärenden.

11. Uppföljning

Nämndernas uppdrag med att lägga grunderna för arbetet mot välfärdsbrottslighet (avsnitt 6 ovan) ska vara utfört inom ett år från det att detta styrdokument började gälla. Kommunstyrelsen ska följa upp detta uppdrag inom ramen för uppföljning av internkontrollen det året.

Nämnderna ska löpande följa upp sitt arbete mot välfärdsbrottslighet inom ramen för sin internkontroll.

Detta styrdokument ska följas upp under 2027 och därefter löpande vart fjärde år.
